

І.П. СКИБА

зав. лабораторії

кафедри філософії НАУ

ПРОБЛЕМА «ВИДИМОГО» ТА «НЕВИДИМОГО» В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

Як влаштований світ? Хто є людина? Хто я? Питання зовсім не нові. На цей шлях людина стає від народження....Шлях пізнання себе, світу. Зовсім не загибно людині в цьому вічно змінному, плінному світі. Людина шукає опору в житті, вона шукає той абсолют, від якого можна робити відлік всім своїм діям, не боячись, що завтра вона зникне. Людина зайнята пошуками вічності та незмінності, пошуками того, що найбільш відповідало б її внутрішній сутності....пошуками Бога....пошуками себе....пошуками істини. У цьому контексті красномовно звучать слова О. Хайяма: «Все, що бачимо – видимість лише одна. Від поверхні речей – доберися до дна! Ти вважай неістотними явища світу, суть тасмна речей – пізнанню не дана. [1, с. 223]»

Перефразовуючи В. Шекспіра «Видиме» і «Невидиме» ось в чому питання? Ця проблема існує стільки, скільки існує людина і світ, скільки існує пізнання. Її наявність робить можливим філософію...Як пізнання загального, невидимого...

Проблемою «Видимого» і «Невидимого» займався видатний український філософ Григорій Савич Сковорода (1722 – 1794) Ця проблема органічно впливає з філософської

системи Сковороди, з його вчення про дві натури та три світи: «Весь мір состоить из двух натур: одна – видимая, другая – невидимая. Видимая натура називається твар, невидимая – Бог» [2, с. 115], . Сковорода учив, що в усьому треба бачити двоїстість: видиме і невидиме, зовнішнє і внутрішнє, тілесне і духовне, тлінне і вічне, твар і Бога, матерію і форму, старе і нове, явне і таємне. Матеріальний світ існує всюди і не можна знайти жодного місця, де б його не було. Але так само всюди існує і невидимий світ, тобто видимий і невидимий світи нерозривно пов'язані один з одним. Думку про те, що основою всіх речей, їх діяльністю і рушійною силою є саме невидима натура (Бог, дух), Сковорода розкриває і поглиблює у філософському творі «Наркісс» (1767) [2]. У цій праці мислитель пише, що невидимість «першенствує» в усіх без винятку речах матеріального світу і в самій людині. А Бог є не що інше, як вічна глава і таємний закон у тварях». Закон же цей є «господньою природою», тобто невидимою натурою, що не підлягає тлінню. Вона всьому є основою, початком, а сама – безпочаткова, не обмежена ні часом, ні місцем, ні статтю. Поняттям, протилежним за своїм змістом, до поняття Бог, у творах Сковороди виступає видима натура, або твар, терміном «твар» філософ позначав світ речей, все матеріальне. Матерію Сковорода називав «видимостью, внешностью, наружностью», бо світ речей, на його думку, залежить від невидимості. Оскільки видимість минає, вона не може бути істинною, бо істинне, за Сковородою, тільки те, що вічне.

На думку філософа, з того, що в усьому існує два ества – невидиме (Боже) і видиме (речовинне), впливає неможливість зникнення, загибелі чого-небудь. Загинути ніщо не може, воно лише втрачає свою тїнь.

Викладаючи свою концепцію двох натур, Сковорода, хоч і визнавав невидиму природу більш важливою, однак неодноразово підкреслював її тісний зв'язок з видимою. Наголошував на їх єдності.

Поділ світу на його різновиди, як і поділ його на видиму і невидиму природу, сягає в античну філософію. Там була висловлена думка про тотожність людини з всесвітньо-космічною субстанцією. В цій концепції єдності людини і Всесвіту людина – малий світ, мікрокосмос, що зосереджує в собі всі особливості Всесвіту макрокосму. Тобто людина – це модель великого світу, його копія у зменшеному розмірі. За вченням Сковороди, великий світ є весь світ речей, Всесвіт, безконечний і безмежний, що складається з багатьох світів, яких існує безконечна кількість.

Другим різновидом є малий світ, або мікрокосмос. Під цим Сковорода розумів людину. Він пояснює її сутність, виходячи із своєї концепції двох натур: усі світи, в тому числі і малий світ, складається із видимої і невидимої натур. Отже, і в людині є видиме і невидиме, тілесне і духовне, тлінне і вічне. Якщо людина вмирає, то вона втрачає невидиме, тілесне, свою тїнь. А духовне невидиме зостається, бо воно вічне.

За вченням Сковороди, створення справжньої людини відбувається не тоді, коли з'являється тілесна людина з її чуттєвими властивостями. Тілесна людина – несправжня: вона – тїнь і ніщо. Справжня людина виникає тоді, коли вона досягає невидимості.

Найважливішим для людини Сковорода вважав щастя. Щастя повинно бути побудоване на непохитній основі, яку складає невидимість. Воно не залежить ні від

землі, ні від небес. Наше щастя – світ душевний, пізнання самого себе. У кожної людини є своя природа. Її можна пізнати і обрати собі заняття у «сродності» з цією природою. Тобто сродна праця – та, що відповідає природі людини.

Спираючись на розроблену концепцію трьох світів і двох натур, Григорій Сковорода створив філософське вчення, центром якого стала людина і проблеми досягнення нею щастя.

Література

1. Хайам Омар Рубайат (вибране). Видання друге, доповнене. – Київ. – 2007. – 288 с. Переклав з фарсі укр. мовою М.В.Попов.
2. Сковорода Г. Твори у 2-х т. – Т. 1. – К., 1961.